

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties
afdeling Hengelo / Oldenzaal

COLOFON

Redactie:
Harry de Jong

Redactieadres:
Abelenstraat 2a
7556 DT Hengelo
☎ (074) 291 7611
e-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

Verspreiding OdL:
André Bolt

Kopij:
Onder de Loep verschijnt 4 x per jaar, in maart, juni, september en december. De kopij voor de desbetreffende convocaties dient uiterlijk ½ maand voor het verschijnen in het bezit te zijn van de redactie. Kopij die te laat wordt ingeleverd zal in overleg met de auteur in een van de daarop volgende convocaties worden geplaatst.

Kopij dient uiterlijk 2 weken voor de verschijningsdatum binnen te zijn op bovengenoemd redactieadres via e-mail.

De redactie is continu op zoek naar kopij. Om interessante artikelen te kunnen plaatsen doen wij een beroep op uw creativiteit.

Voorbeelden:

- resultaten van (eigen) veldbiologisch onderzoek,
- verslagen van excursies (ook van andere afdelingen),
- waarnemingen,
- vakantieverslagen,
- commentaren en meningen,
- aardige verhalen,
- enzovoort.

Heeft u bij uw artikel afbeeldingen, dan gaarne meesturen. Indien mogelijk wordt dat dan bij het artikel afgedrukt.

De redactie is niet verantwoordelijk voor de ingezonden stukken.

Afbeelding omslag:
Ortolaan
(*Emberiza hortulana*)

Foto's: Harry de Jong
(tenzij anders vermeld)

ONDER DE LOEP

Mededelingen en convocaties van de
Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging,
Afdeling Hengelo / Oldenzaal

INHOUD

VAN HET BESTUUR	1
IN MEMORIAM WIL VERMEULEN	1
AGENDA	2
TERUGBLIK	4
NATUURCURSUS 'MENS EN WATER'	10
SCHONINGSWERK BENTELERHEIDE	10
BEUKEN AAN DE GEERDINKSWEG	11
ZOEK DE VERSCHILLEN (2)	12
BOMEN VOOR (HONING-)BIJEN.	13
DE PRAIRIE IN HENGELO	14
NIEUWS UIT HET BODDENBROEK EN DE BENTELERHAAR	15

De KNNV is opgericht in 1901. De afdeling Hengelo / Oldenzaal is opgericht in 1916. De vereniging stelt zich ten doel de bevordering van de natuurstudie, natuurbescherming en natuurbeleving. De ondertitel 'vereniging voor veldbiologie' benadrukt de rol van de natuurstudie.

Alle leden ontvangen het landelijk verenigingsblad NATURA. Leden van de afdeling Hengelo / Oldenzaal ontvangen daarnaast 4 maal per jaar het afdelingsblad ONDER DE LOEP. Het lidmaatschap van de KNNV (inclusief het lidmaatschap van de afdeling Hengelo / Oldenzaal) bedraagt € 30,- per jaar; gezinsleden betalen € 10,- (betalingen d.m.v. machtiging of bankrekening 6239 77 591 t.n.v. Penningmeester KNNV, afdeling Hengelo / Oldenzaal).

Een lidmaatschap loopt van 1 januari tot en met 31 december. Opzegging van het lidmaatschap uiterlijk 1 november bij de ledenadministratie van de afdeling. Voor meer informatie kunt u terecht bij de secretaris (zie onderstaand adres).

Bestuur van de afdeling Hengelo / Oldenzaal:

◆ Voorzitter (en ledenadministratie)

Bernard Wanders

van Heemskerckstraat 31, 7622 JG Borne, ☎ (074) 2668487

E-mail: jbwwanders@hotmail.com

◆ Secretaris

Jan Zwieneberg

Hengelose Esstraat 19, 7556 EA Hengelo, ☎ (074) 2423975

E-mail: j.h.zwieneberg@ziggo.nl

◆ Penningmeester

Jan Weernink

Landmansweg 102a, 7556 LZ Hengelo, ☎ (074) 2422448

E-mail: janweernink@wxs.nl

◆ Natuurhistorisch Secretaris

Bert Oude Egbrink

Adamsweg 8, 7553 KM Hengelo, ☎ (074) 2434340

E-mail: ag.oudeegbrink@hetnet.nl

◆ Bestuurslid en lezingen

Annette Ros

Venusstraat 111, 7557 WS Hengelo, ☎ (074) 2918668,

E-mail: annetteros8@gmail.com

◆ Bestuurslid, redactie `Onder de Loep` en Webmaster

Harry de Jong

Abelenstraat 2a, 7556DT Hengelo, ☎ (074) 2917611,

E-mail: harry.dejong@natuur-hgl.nl

◆ Website: www.knnv.nl/hengelo-oldenzaal

Van het bestuur

De afgelopen zomer is er een plezierig overleg met het bestuur van het IVN geweest om afspraken te maken over verdere samenwerking.

Eén van de resultaten van dit overleg is het indienen van een subsidieaanvraag bij de UNIVE voor een gezamenlijk project met de titel "Samen de natuur in de stad ontdekken". Doel van het project is enerzijds geïnteresseerde burgers van de gemeente Hengelo de natuur in de eigen tuin te laten ontdekken. Hiervoor kunnen deze mensen het binnenkort te verschijnen KNNV boekje Dieren in de tuin en bijbehorende zoekkaart gebruiken. Anderzijds zullen wij samen het IVN openbare excursies in de natuur in de stad organiseren. Een eerste start wordt hiermee gemaakt op de Weusthagdag op zondag 15 september aanstaande waarbij waterdieren het thema zijn.

Verder hebben wij van de gemeente geld gekregen voor het inventariseren van bermen in de Hasseler Es en bomen in de afgelopen jaren. Ook is er een bomenwandeling gemaakt. Van het geld wordt een beamer met scherm aangeschaft die door het IVN en de KNNV gebruikt kunnen worden.

In de laatste bestuursvergadering werd verder het idee geopperd om leden van onze afdeling te gaan interviewen over hun ervaringen met de natuur nu en in het verleden. Dit sluit mooi aan bij het vieren van het 100 jarig bestaan van onze afdeling in 2016. Het is de bedoeling de verslagen van deze gesprekken in Onder de Loep te plaatsen. We zijn nu bezig met het opstellen van de vragen voor het interview.

Tenslotte hebben wij een informatiebijeenkomst van Twence bezocht over het opstellen van een soortmanagementplan voor het gebied Tweekelo. Dit jaar wordt het gebied op flora en fauna onderzocht door adviesbureau Eelerwoude. Twence heeft ons gevraagd mee te denken over de verdere uitvoering van het plan. Een rol van onze afdeling zou het actueel houden van de natuur gegevens kunnen zijn. In een later stadium komen wij hier op terug.

Namens het bestuur,
Bert Oude Egbrink

In memoriam Wil Vermeulen

Het is al heel wat jaren geleden dat er een IVN-wandeling was op de Borkeld. Een gebied dat zij en Andries als geen ander kenden en ook waardeerden.

Daar werd ik door haar richting natuurgidsencursus gepraat. Dat was de start van mijn natuuractiviteiten maar ook het begin van het contact met Wil en Andries. In het begin vooral IVN via de schoolwandelingen, milieutentoonstelling, heemtuin en de groene winkel.

Aan de Vijverlaan kon ik bij Wil altijd terecht met mijn vragen, die toen vooral over planten gingen. Je kreeg er niet alleen antwoorden maar ze hielp je ook graag op gang om zelf de antwoorden te leren zoeken. En toen dat een beetje ging, werd ik door haar en Willem de Boer aangemeld bij de KNNV.

Ik heb zo zelf mogen ervaren hoe respectvol ze met mensen omging.

Ze beschikte ook over een enorme kennis op het gebied van planten, mossen en paddenstoelen. Met deze kennis ging ze op een subtiele manier om. Als ze iemand goed kende dan kreeg die direct haar mening maar iemand anders kreeg eerder de vraag "Weet je dat wel zeker?". Vervolgens werden dan de boeken erbij gepakt en zag je na de determinatie een kleine glimlach om haar mond.

Wil (en ook Andries) was een echt verenigingsmens, die binnen KNNV, IVN, de Borkeld etc. de nodige functies heeft vervuld. Vergaderen was niet haar grootste hobby maar het hoorde erbij volgens haar en met haar humor en woordspelingen, werd het nooit saai.

Ondanks het feit dat zij en Andries in hun leven heel veel hebben meegemaakt, bleven ze samen en later Wil alleen een positieve houding uitstralen.

Ze bleef ook genieten van de natuur waarin ze zelf altijd heel actief geweest was. Ze kon er geweldig van genieten maar ze vond ook dat ze verplicht was om te zorgen dat ook toekomstige generaties er van konden blijven genieten. Zij heeft haar taak als rentmeester vol verve uitgevoerd. Hiervoor zijn we haar veel dank verschuldigd.

Wil overleed op 16 april 2013 op 90 jarige leeftijd.

Namens het bestuur,
Jan Zwienenberg

Excursies

Het gebruikelijke verzamelpunt is (tenzij anders aangegeven) aan de **Boerhaavelaan te Hengelo** op het parkeerterrein naast huisnummer 146 (is richting Borsthuis). Ieder wordt vriendelijk verzocht zo veel mogelijk met de auto te komen zodat er genoeg plaatsen zijn voor hen die niet over een auto beschikken.

Indien van toepassing wordt ook het **verzamelpunt ter plekke** aangegeven voor degenen die hier rechtstreeks naar toe willen (dit is op eigen risico bij het evt. niet doorgaan van de excursie).

De excursies zijn **veldbiologische excursies**. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met de coördinator van de excursie.

Lezingen / vergaderingen

De gebruikelijke plaats waar lezingen / vergaderingen worden gehouden (tenzij anders aangegeven) is het Buurthuis "t Lansink" aan de Twijnstraat 8 te Hengelo.

Indien er belangstelling is voor "meerijden met anderen" bij een lezing 's avonds: neem even contact op met een van de bestuursleden (zie colofon).

Lezingen afd. Enschede

De lezingen van de afd. Enschede vinden plaats in het museum `de TwentseWelle` te Enschede

Overzicht activiteiten afd. Hengelo-Oldenzaal

Zondag	15 september 2013	Excursie: Roderveld
Zondag	29 september 2013	Excursie: Duivelshof
Zondag	13 oktober 2013	Excursie: Elhorst
Zaterdag	26 oktober 2013	Excursie: Witte Veen

Excursie: Roderveld

Datum : Zondag 15 september 2013
Thema : Herfst
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Het Roderveld grenst aan landgoed Het Everloo. In het Roderveld loopt u langs natte heide en door gevarieerde bossen met loof- en naaldbomen.

Onder de bomen ontdekt u witte klaverzuring, heksenkruid en verschillende varens.

In de natte heide groeien moeraswolfsklauw en zonnedaauw. Na een opknopbeurt zijn ook kleine zonnedaauw en ondergedoken moerasscherm teruggekeerd.

Vroeger plantten houthakkers in de bossen van het Roderveld snelgroeiende naaldbomen als fijnspar, douglasspar en lariks.

Natuurmonumenten verwijderde een gedeelte van die naaldbomen zodat het aantal jonge loofbomen als eik, beuk en lijsterbes weer kan toenemen. Loofbomen laten zonlicht door zodat op de open plekken onder de bomen bloeiende planten kunnen groeien waar insecten en vlinders van profiteren. Tijdens de selectieve kap ontzien de boswachters bomen waar roofvogels of vleermuizen gebruik van maken. Natuurlijk bosbeheer betekent ook dat dood hout blijft liggen, zodat er paddenstoelen, mossen en planten op kunnen groeien. Omgevallen dode bomen zijn geschikte nestplaatsen voor vleermuizen en vogels. De bosuil en zwarte specht hebben de bossen van het Roderveld al weten te vinden. Vuurgoudhaantje, tijftjaf en fitis kunt u er tijdens een voorjaarswandeling horen. In de poelen leven Boomkikker en Kamsalamander.

Verzamelpunt: de parkeerplaats van de havezate `het Everlo` aan de Everlostraat te Rossum. We zullen hier om plm. 09.30 uur arriveren.

Buizerd

Excursie: Duivelshof

Datum : Zondag 29 september 2013
Thema : Paddenstoelen
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Wytze Boersma (074-3762711)

Voor de paddenstoelenexcursie gaan we dit jaar naar het Duivelshof. Daar ligt een meetpunt van het landelijke paddenstoelenmeetnet. Per seizoen moeten deze punten 4 à 5 keer worden bezocht om de geselecteerde soorten te tellen. Tijdens de excursie zullen we deze telling uitvoeren. Naast deze telling zullen we in de omgeving op zoek gaan naar andere soorten paddenstoelen. Het Duivelshof bestaat uit o.a. een oude beukenlaan en een oud gemengd bos en ligt op voedselrijke, vochtige grond.

Vliegenzwam

Als het weer in de voorgaande periode ook meewerkt, hebben we een succesvolle excursie. De excursie wordt begeleid door leden van de paddenstoelenwerkgroep.

Verzamelpunt: de parkeerplaats van het Duivelshof aan de Lossersestraat om plm. 09.30 uur.

Excursie: Elhorst

Datum : Zondag 13 oktober 2013
Thema : Najaar
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend
Coördinatie : Harry de Jong (06-55324290)

Gelegen tussen Zenderen, Almelo en de gehuchtjes Bavenkel en Tusveld ligt een klein, maar fraai bosgebiedje bestaande uit loofhout en dennen (Grove den).

In dit bos is een natuurpad uitgezet en langs de diverse wandelpaden zijn bordjes geplaatst met informatie over de aanwezige bomen en struiken.

In het bos aan de zuidzijde is een oorlogsmonument geplaatst. Het geheel is plm. 10 ha groot. In het gebied is een graanakker (3 ha.) gelegen, doorsneden door een wandelpad.

Verzamelpunt: de parkeerplaats bij het toegangshek aan de Zeilkerweg, zuidwestelijk van Zenderen om plm. 09.20 uur.

Excursie: Witte Veen

Datum : Zaterdag 26 oktober 2013
Thema : Slotexcursie
Vertrek : 09.00 uur (Boerhavelaan Hengelo)
Duur : Ochtend (plm. 14.00 terug)
Coördinatie : Bert Oude Egbrink (074-2434340)

Op de laatste excursie van het seizoen zullen wij een rondwandeling over het Witte Veen maken. Het is de bedoeling na afloop van de excursie koffie met wat erbij te nuttigen bij de aan de Alstätter Aa gelegen watermolen de Haarmühle net over de grens bij Buurse.

Verzamelpunt: de parkeerplaats bij de Haarmühle om 09.45 uur.

Verslag excursie: Elfterheurne

Datum : Zaterdag 25 mei 2013
Thema : Oldenzaalse stuwwal
Deelnemers : 2
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Zon

De excursie kwam met horten en stoten op gang maar is uiteindelijk wel doorgegaan. De Elfterheurne is een onderdeel van de Oldenzaalse stuwwal dat ten zuiden van de weg van Oldenzaal naar De Lutte ligt. Tijdens de wandeling hebben we langs en door het dal van de Stakenbeek gelopen. Nabij ons vertrekpunt, de parkeerplaats bij het afgebrande restaurant Pan, ligt op de noordelijke flank van het beekdal een weidebron met de naam Het Heulandeke dat deel uitmaakt van het project Terug naar de bron. Hier heeft zich een zeer fraaie vegetatie ontwikkeld met onder meer veldrus, brede orchis en grote ratelaar. Het dal verder volgend langs het Damink met een fraai bloeiende meelbes kwamen we bij het park Kalheupink (ook wel bekend als Engelse Tuin) waar we een koffiepauze hebben gehouden met uitzicht op de kwelvijvers met de namen Appel en Peer. Via de nog niet (bloeiende) rhododendronlaan op landgoed Scholtenhaer bereikten we het ongeveer vijf jaar geleden herstelde landgoed De Wilmersberg waar de beek doorheen loopt. Hier zagen we typische bosplanten als tweestijlige meidoorn, muskuskruid en gele dovenetel. Via de Kruißeltlaan zijn we terug gelopen naar de Bentheimerstraat. Hier hebben we nog even genoten van het uitzicht op Bentheim vanaf de enige jaren geleden herstelde uitzichtheuvel Preekstoel.

Moeraswederik

Waargenomen soorten

Vogels

Boerenwaluw	Groenling
Kauw	Merel
Spreeuw	Tijftjaf
Tuinfluitier	Vink
Witte Kwikstaart	

Planten & Mossen

Bloedzuring	Brede orchis
Geel nagelkruid	Gele dovenetel
Gewoon robertskruid	Groot heksenkruid
Groot springzaad	Grote muur
Grote ratelaar	Haagbeuk
IJle zegge	Mispel
Moeraswederik	Muskuskruid
Trosvlir	Tweerijige zegge
Tweestijlige meidoorn	Veelkleurig vergeet-mij-nietje
Waterzuring	

Insecten

Gewone Meikever

Verslag excursie: Altena en Asbroek

Datum : Zondag 16 juni 2013
Thema : Bos- en essenwandeling
Deelnemers : 6
Leiding : Harry de Jong
Weer : Zon

Met 6 personen vertrokken we vanaf de parkeerplaats aan de Haaksbergerstraat. Het eerst gedeelte ging via het Altena's voetpad. Het allereerste wat opviel waren de vele aanwezige Rozenkevers op de begroeiing langs het pad. Verderop langs het pad was het bos op verschillende plaatsen flink uitgedund. Nadat we het voetpad verlaten hadden zagen we in de berm een paar mooie pollen Blaassilene staan. Langs een zandweg vlogen tientallen geelbandlangsprietmotten.

Geelbandlangsprietmot

De geelbandlangsprietmot (*Nemophora degeerella*) is een dagactieve nachtvlinder met een spanwijdte van plm. 2 centimeter. Het meest opvallende zijn de lange voelsprietten van het mannetje. Deze kunnen wel 10 cm lang worden. Verderop liet een op het pad foeragerend vrouwtje Gekraagde roodstaart zich goed bekijken. Vervolgens liepen we door opengesteld pad door het bos. Grote delen waren hier gekapt en heringeplant met Lariks. Hier vonden

we Hazezegge en Appelbes, En een flinke plek met Sachalinse duizendknoop. Andries liet ons het verschil zien tussen deze en de Japanse duizendknoop zien. Daar waar vorig jaar de Hagmolenbeek nog als een brede, traag stromende beek door het landschap slingerde, was het verschil met de huidige situatie wel heel erg groot.

Geelbandlangsprietmot
Groene Zandloopkever
Kleine Rupsendoder
Tuinhommel

Gewone Oeverlibel
Klein Geaderd Witje
Rozenkever
Zwartpootsoldaatje

Blaassilene

Waargenomen soorten

Vogels

Boerenwaluw	Bonte Vliegenvanger
Boomklever	Boomkruiper
Boompieper	Buizerd
Fitis	Geelgors
Gekraagde Roodstaart	Gierzwaluw
Groenling	Grote Bonte Specht
Houtduif	Huismus
Huiswaluw	Merel
Putter	Roodborst
Scholekster	Spreeuw
Tijftjaf	Tuinfluitier
Vink	Wilde Eend
Winterkoning	Witte Kwikstaart
Wulp	Zwarte Kraai
Zwarte Roodstaart	Zwartkop

Planten & Mossen

Adelaarsvaren	Akkerkool
Beemdlangbloem	Bergbasterdwederik
Biggenkruid sp.	Blaassilene
Blauwe bosbes	Bosbies
Bosveldkers	Brede stekelvaren
Brede Wespenorchis	Dalkruid
Drienerfmuur	Gagel
Geel nagelkruid	Gekroesde melkdistel
Gele lis	Gewone melkdistel
Gewoon robertskruid	Hazenzegge
Hoenderbeet	IJle zegge
Klein springzaad	Klein streepzaad
Mannetjesereprijs	Moerasspirea
Moerasvergeet-mij-nietje	Muizenoor
Penningkruid	Reukgras sp.
Sachalinse duizendknoop	Stijf havikskruid
Stinkende gouwe	Tormentil

Overig

Bastaardkikker

Insecten

Aardhommel

Bont Zandoogje

Verslag excursie: Lindearboretum

Datum : Zondag 30 juni 2013
Thema : Lindebomen en landschap
Deelnemers : 5
Leiding : Wytze Boersma
Weer : Bewolkt

Met één auto vol zijn wij vanuit Hengelo vertrokken naar het nationaal Lindearboretum in het buurtschap Corle bij Winterswijk. Het arboretum bevindt zich op het terrein van het drinkwaterpompstation van Vitens. Het is 14 ha groot. In 1993 zijn de eerste van 250 lindebomen geplant. Totaal zijn er 142 verschillende lindebomen, uit binnen en buitenland gepoot. Hierbij moet men niet alleen aan een soort denken maar ook aan hybride, cultivar en vorm. De herkomst van de lindebomen is zeer verschillend. Naast de West-Europese soorten zijn er soorten uit Amerika en zuid oost Azië en Kaukasus.

Om hier de lindeboom de juiste naam te geven (bordjes waren maar schaars aanwezig) let men op de volgende kenmerken: het blad, de vorm, de voet, de beharing aan de onderkant en de grootte; de lengte van de bladsteel; moment van bloeien, aantal bloemen in de tros, de stand van de bloeiwijze (boven of onder het blad). Waar men ook moet opletten is de wortelopslag aan de voet van de stam. De kleur van de jonge twijgen kan ook belangrijk zijn. Ik begin altijd met de onderkant van het blad. Zit er toefje witte (geelachtige) of rossige (bruinrood) haren in de nerfoksel. Hiermede kan al een onderscheid worden gemaakt in twee groepen resp. Zomerlinde, *T. platyphyllos* en Winterlinde, *T. cordata*. Er zijn ook lindebomen met bladeren die van onder zilvergrijs zijn, de Zilverlinde.

Dan hebben we de *T. petiolaris* waarvan de bladsteel langer is dan de helft van de bladschijf en Amerikaanse linde, *T. americana* met zijn grote bladeren die een scheve voet hebben.

Het wordt lastig om de hybriden op naam te brengen. De bekendste is de Hollandse linde, (*T. x europaea* of *T. x vulgaris*). Deze kruising (spontaan of niet) van de Zomer en de Winterlinde is al vanaf de 15e eeuw bekend.

Al met al heel wat te zien en te onderzoeken. Hier hebben we de nodige tijd aan besteed.

Linde sp.

7000 jaar voor de jaartelling was de lindeboom samen met de lep een dominante boomsoort. De bladeren dienden tevens als veevoer. Door de goede verteerbaarheid van het blad is er een pleidooi om de lindeboom meer aan te planten. Dit geeft bodemverbetering dat de ondergroei ten goede komt.

Tilia, de geslachtsnaam van de linde komt vermoedelijk van telum, een werpspies, omdat deze van lindehout werd gemaakt. De naam *tilia* komt ook van de bast omdat deze werd gebruikt voor vlechtwerk en touw.

De lindeboom, de vrouwelijke boom werd vroeger en tegenwoordig ook weer veel op marktpleinen aangeplant en als herdenkingsboom. Denk maar aan de koningslinde.

Naast het bekijken van de lindebomen hebben we gekeken naar de bloemrijke graslanden op het terrein.

Rapunzelklokje

Deze waren ingezaaid met bloemrijk zaad zoals: Echte kamille, Grote ratelaar, Gewone margriet, Grasmuur, Beemdkroon, Rapunzelklokje, Oosterse morgenster en Grijskruid. Jammer dat het bewolkt was.

Met wat zon hadden we vele vlindersoorten en andere insecten gezien. Naast deze graslanden zijn er ook een paar vijvers gegraven. Hierdoor krijgt het geheel een parkachtig karakter.

Al met al heel aardig voor een keer, als je niet zo geïnteresseerd bent in bomen is mogelijk wat saai.

Korte Smalboktor op Linde

Waargenomen soorten

Vogels

Blauwe Reiger	Boerenzwaluw
Buizerd	Fazant
Gaai	Grasmus
Holenduif	Houtduif
Kleine Karekiet	Kokmeeuw
Merel	Tjiftjaf
Torenavalk	Tuinfluitier
Vink	Wilde Eend
Zwarte Kraai	Zwartkop

Planten & Mossen

Akkerviooltje	Amerikaanse linde
Beemdkroon	Beemdoeivaarsbek
Bleke klaproos	Bolderik
Dagkoekoeksbloem	Echte kamille
Fioringras	Gevleugeld helmkruid
Gewone margriet	Gewoon struisgras
Gladde witbol	Grasmuur
Grijskruid	Grote centaurie
Grote klaproos	Grote ratelaar
Hollandse linde	Jakobskruid
Kanariegras	Kleine varkenskers
Knoopkruid	Koningslinde
Krimlinde	Linde sp.
Rapunzelklokje	Reukeloze kamille
Ringelwikke	Sint-Janskruid
Vogelwikke	Winterlinde
Witte waterkers	Zomerlinde
Zwarte toorts	

Insecten

Gewone Schorpioenvlieg	Groot dikkopje
Klein Geaderd Witje	Kleine Vos
Korte smalboktor	Rozenkever
Sint-Jacobsvlinder	Zwartpuntsmalbok

Verlag excursie: Buurserzand

Datum : Zaterdag 20 juli 2013
Thema : Heide
Deelnemers : 4
Leiding : Bert Oude Egbrink
Weer : Bewolkt

Op één van de weinige bewolkte dagen in juli hebben wij een excursie door het Buurserzand gemaakt. Het Buurserzand is een uitgestrekt heidegebied met vennen. Vanaf de parkeerplaats de Molenbelt zijn wij naar het Meujenboersven bij de Knoefweg gelopen. Enkele jaren geleden is hier een ecologisch herstelproject uitgevoerd dat tot doel had het natuurlijke grondwatersysteem en de daarbij horende zeldzame plantengroei te herstellen. De grote en kleine orchideeënwei en het ven maken deel uit van het project. In de wegberm stonden nog tientallen Gevlekte orchissen te bloeien. Hier zagen we ook een enkele Klokjesgentiaan met bloemen. Op de bloemen en bloemknoppen zagen we de eitjes van het Gentiaanblauwtje. De vlinder zelf hebben we niet gezien. Wel lieten enkele Heideblauwtjes zich goed zien. Door het bewolkte weer werd er nog niet gevlogen maar wel gerust boven op de heidestruiken. Vervolgens zijn we naar het door mensenhand gegraven Buursermeertje gelopen. Hier is een fraaie groeiplaats van de Beenbreek die volop in bloei stond. Langs het pad hier naar toe zagen we de fraaie rupsen van de Helmkruidvlinder op de bloemknoppen van het helmkruid.

Helmkruidvlinder (foto: Laurens van Run)

We zijn langs het Rietschot terug gelopen naar de parkeerplaats. Dit voormalige natte landbouwgebied is bijna 10 jaar geleden tot natuurgebied omgevormd. Hier zagen we een fraaie reebok en hoorden we nog de Wielewaal.

Waargenomen soorten

Vogels

Blauwe Reiger	Geelgors
Grauwe Gans	Grote Bonte Specht
Meerkoet	Nijlgans
Roodborsttapuit	Wielewaal
Zwartkop	

Planten & Mossen

Beenbreek
Echt duizendguldenkruid
Gewone dophei
Grote wederik
Kleine zonnedauw
Korenbloem
Struikhei
Veenbies
Witte snavelbies

Paddenstoelen

Parelamaniet
Vermiljoenhoutzwam

Overig

Ree

Insecten

Bont Zandoogje
Bruin Zandoogje
Gentiaanblauwtje
Groot Dikkopje
Helmkruidvlinder
Landkaartje
Watersnuffel

Blauwe zegge
Gevlekte orchis
Grondster
Haver
Klokjesgentiaan
Rode Heidelucifer
Tormentil
Veldrus

Roodbruine Slanke Amaniet

Bosspanner
Eikenpage
Gewone Heispanner
Heideblauwtje
Koevinkje
Vierkleurige Koekoekshommel

Echt Duizendguldenkruid (foto: Laurens van Run)

Heideblauwtje (foto: Laurens van Run)

Verlag excursie: Duursche waarden

Datum : Zondag 11 augustus 2013
Thema : Rivieren landschap en natuurontwikkeling
Deelnemers : 8
Leiding : Wytze Boersma
Weer : Zon

Met een klein uurtje rijden met de auto vanuit Hengelo ben je bij de Duursche waarden aan de IJssel. De Duursche waarden is 120 ha groot en ligt bij Fortmond, in een bocht van de IJssel tussen Olst en Wijhe. Het gebied is vernoemd naar het nabijgelegen gehucht Duur. Het gebied bestaat uit verschillende landschapstypen. Naast het moerasbos zijn er bloemrijke, ruige graslanden die op de hooggelegen uiterwaarden en tichelrestruggen liggen. Tot 1976, sluiting van de steenfabriek Fortmond werd hier nog klei gewonnen. De IJssel is in de loop der tijd steeds meer ingedamd door dijken. De uiterwaarden werden steeds intensiever gebruikt, waardoor veel landschappelijke elementen en natuurwaarden verdwenen. Om dit proces te keren werd in het kader van Plan Ooievaar de Duursche Waarden bestempeld tot natuurontwikkelingsproject. In 1989 werd de dode rivierarm verdiept om weer een aansluiting op de IJssel te geven. Er werd ook een extra geul gegraven waarin zich nieuw moeras zou kunnen ontwikkelen. Doordat de zomerdijk verdwenen is kan de rivier vaker maar geleidelijker het gebied in- en uitstromen. Hierdoor kan zich een natuurlijker rivier-ecosysteem ontwikkelen. In deze voedselrijke vochtige moerasbossen staan verschillende soorten wilgen en populieren. De ondergroei bestaat uit een ruige vegetatie. Langs het wat hoger gelegen wandelpad vonden we vele pollen van Reuzenzwenkgras. Deze grassoort is goed te herkennen aan het omkeren van de bladeren. Wat hiervan precies het doel is, is niet bekend. Je veronderstelt dat het iets te maken heeft met het tegengaan van verdamping en of met licht gevoeligheid.

Vanuit de vogelkijkhut hadden we een mooi overzicht over de dode rivierarm.

Naast de Fuut, de Kuifeend, de Grauwe gans, de Nijlgans met jongen en de Aalscholvers zagen we

een IJsvogel. Nadat de IJsvogel in een duikvlucht een visje had gevangen, vloog hij weg. Mogelijk om zijn jongen te voeren.

Hierna kwamen we in een open hoger gelegen deel. Deze was begroeid met Dauwbraam, Wilgenroosje, Moerasspirea, en Meidoorn. In het wat lager, vochtiger deel vonden we Heelblaadje.

Heelblaadjes

Hierna gingen we door een weide met gezicht op kleppende ooievaars. Even later zagen we de familie ooievaar, de ouder met vier kinderen over een gemaaide graanakker stappen.

Voordat we bij de lunchplek waren liepen we door een wilgenbos met langs het pad Bloedzuring. In eerste instantie werd deze zuring voor Kluwenzuring uit gemaakt. Na bestudering van de knobbels op de vruchtbladen en de bladen van de bloeiwijze moest het wel Bloedzuring zijn. Deze zuring soort is ook een typische plant van het rivierengebied.

Gewone Agrimonie

Hierna kwamen we in het mooiste gebied van de Duursche waarden, het terrein rond de voormalige steenfabriek. In de overblijfselen van de steenfabriek zijn voorzieningen gemaakt voor verblijf van de vleermuizen. In de zeer bloemrijke graslanden vonden we vele bijzondere plantensoorten, zoals Rode ogentroost, Heksenmelk, Cipreswolfsmelk, Geel walstro, Kleine bevernel, Echt bitterkruid en Gewone kruisdistel.

Vele van deze soorten zijn typische planten van het rivieren gebied. Mede door het warme en zonnige

weer van de afgelopen dagen zagen we ook verschillende vlindersoorten vliegen, zoals Kleine vos, Distelvlinder, Atalanta, Bruin zandoogje en als bijzonderheid de Oranje Luzerne vlinder.

Op de terugweg werden we door een vrijwilliger van Staatsbosbeheer erop attent gemaakt dat iets verder Distelbremraap stond. Deze bijzondere parasiet hebben we uitgebreid bekeken en de kenmerken bestudeerd.

Distelbremraap

Via de dijk met Beemdooievaarsbek en Gewone agrimonie gingen we weer terug naar de parkeerplaats. Op de weg naar Wijhe werden we nog even opgehouden door twee ooievaars die op de weg liepen.

Na deze geslaagde excursie waren we tegen vier uur weer terug in Hengelo.

Waargenomen soorten

Vogels

Aalscholver	Blauwe Reiger
Boerenzwaluw	Dodaars
Fuut	Gaai
Grauwe Gans	Grote Zilverreiger
Houtduif	Huismus
Ijsvogel	Kauw
Knobbelzwaan	Kuifeend
Meerkoet	Merel
Nijlgans	Ooievaar
Ringmus	Vink
Wilde Eend	Zanglijster

Planten & Mossen

Akkerdistel	Akkerwinde
Amandelwilg	Basterdklaver
Beemdooievaarsbek	Bitterzoet
Bloedzuring	Cipreswolfsmelk
Dauwbraam	Dijkviltbraam
Distelbremraap	Dolle kervel
Duizendblad	Echt bitterkruid
Echte valeriaan	Eenstijlige Meidoorn
Es	Geel walstro
Gele plomp	Gewone agrimonie
Gewone berenklauw	Gewone eikvaren
Gewone engelwortel	Gewone hennepnetel
Gewone klit	Gewone margriet
Gewone rolklaver	Gewone smeewortel

Glad walstro
Grasmuur
Grote wederik
Harig wilgenroosje
Heggendoornzaad
Hop
Hopklaver
Katwilg
Kleine bevernel
Kraakwilg
Krueldistel
Moerasandoorn
Penningkruid
Poelruit
Schietwilg
Sint-Janskruid
Stijf barbarakruid
Vlasbekje
Watertorkruid
Wilde bertram
Wilde reseda
Zwarte els

Paddenstoelen

Zwavelzwam

Insecten

Atalanta
Bruin Zandoogje
Distelvlinder
Icarusblauwtje
Klein Koolwitje
Landkaartje
Leveling
Oranje Luzernevlinder
Zwartspriddikkopje

Glanzig fonteinkruid
Grauwe Abeel
Haagwinde
Heelblaadjes
Heksenmelk
Hondsroos
Jakobskruid
Klein streepzaad
Knopig helmkruid
Kruisdistel
Kruhzuring
Moerasspirea
Pijlkruid
Reuzenzwenkgras
Sikkelklaver
Sleedoorn
Vijfdelig kaasjeskruid
Vogelwikke
Waterzuring
Wilde cichorei
Zilverschoon
Zwarte populier

Azuurwaterjuffer
Dagpauwoog
Grote Keizerlibel
Ivoorweefvlieg
Kleine Vos
Lantaarntje
Metaalglanslibel
Stadsreus

Dagpauwoog

Rectificatie excursieverslag Samernrott

Door een misverstand is in het verslag van de excursie naar het Samernrott in de soortenlijst ten onrechte het zeldzame thujamoorschijffe opgenomen. Het gaat om gewoon thujamos. Daarnaast zijn het bladmos gerimpeld platmos en de levermossen helmroestmos (*Frullania dilatata*), bleek boomvorkje (*Metzgeria furcata*) en gewoon schijffjesmos (*Radula complanata*) waargenomen. De laatste drie soorten zijn alle drie echte epyphyten, die wijzen op een vochtig milieu (gegevens Jan Zwienenberg).

Natuurcursus 'Mens en Water'

De groene verenigingen KNNV, IVN en NIVON Hengelo organiseren ook dit najaar weer een interessante natuurcursus voor leden en niet-leden. Het onderwerp van deze cursus is Mens en Water. Oppervlaktewater en grondwater halen steeds vaker de pers. Watersnood, watervervuiling, het langer vasthouden van water, bodemverzilting enzovoort. De avonden worden verzorgd door deskundigen rond deze thema's.

Deze cursus bestaat uit de theorieavonden op maandag 28 oktober, 4 en 11 november:

- a) Water in de stad
 - b) Water in Twente
 - c) Drinkwater (optioneel)
 - c) Waterzuivering: een presentatie
- en een excursie op zaterdagmorgen 9 november op locatie.

Opgave bij: Marjo Mulder, tel. (074) 2773273 of per e-mail: marjomulder@home.nl.

Schoningswerk Bentelerheide

Deze herfst zetten we het schoningswerk op de Bentelerheide verder voort. We hebben al een behoorlijk stuk vrij gemaakt van opslag van Berk, Lijsterbes en Vuilboom. Dit wil niet zeggen dat we klaar zijn. Na een half jaar sta je versteld hoe snel de opslag weer uitloopt. Volhouden is het enige om de opslag onder controle te krijgen.

Daarom zetten we op **zaterdag 5 oktober** en op **19 oktober** de werkzaamheden voort.

Diegene die wil en kan helpen is van harte welkom. Snoeizaag, snoeischaar en takkenschaar graag meenemen. Het is raadzaam om werkhandschoenen en laarzen aan te doen.

We schonen van 09.30 tot 12.00 uur.

Verzamelpunt is het toegangshek aan de Gorsveldweg, kruising Drekkersweg.

Wytze Boersma telefoon (074) 3762711

Beuken aan de Geerdinksweg

Wij hebben voor onze inventarisaties regelmatig contact met Herman de Witte van de gemeente Hengelo. Herman fietst regelmatig over de Geerdinksweg en vroeg ons of de beuken tegenover het Woonzorgcentrum Het Woolde verschillende soorten zijn. Ze verschillen nogal qua kleur.

We zijn er vaak genoeg langs en onderdoor gefietst en hebben zelfs naar de grote hulststruiken/bomen van de grootbladige hulst (*Ilex x altaclerensis*) op die plek gekeken maar de verschillen waren ons niet opgevallen.

Aan de Geerdinksweg staan 8 beuken. Aan de zijde van de Woolderesweg staan twee bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') en links twee gewone beuken (*Fagus sylvatica*).

In het midden deel staan 4 andere beuken, die inderdaad donkerder (matgroen) van kleur waren.

Ze droegen vrucht (napjes).

We hebben wat materiaal meegenomen naar huis voor determinatie. De aanwezigheid van vruchten maakte de determinatie makkelijker. Het bleek *Fagus orientalis* te zijn, die ook wel oosterse beuk wordt genoemd (geen officiële naam).

(*Fagus orientalis*)

Een belangrijk verschil met de gewone beuk is de lengte van de steel waaraan de napjes hangen (zie foto's). Die is bij de gewone beuk korter dan die van de oosterse beuk, die wel 4 cm lang wordt. Verder is de knop kleiner en meer oranje van kleur. De bladsteel is korter en sterk zijdeachtig behaard.

Omdat de bomen niet zo hoog opgesnoeid zijn, kun je ter plekke de verschillen tussen de beide beuken goed zien.

Fagus sylvatica)

Uit de verschillende flora's blijkt dat de oosterse beuk in Nederland en Duitsland zeldzaam is. Er staat in Hengelo zelfs nog een vijfde exemplaar namelijk aan Bruno Walterstraat (tegenover nr. 16). Deze staat ook op gemeentelijke lijst van dendrologisch waardevolle bomen onder de naam *Fagus sylvatica* "Grandidentata". Tijdens een excursie in de Hasseler Es kregen we twijfels over de juistheid van die naam. Het is ook een *Fagus orientalis*. Het is een mooi uitgegroeide boom op een plek waar die nog heel oud en groot kan worden (zie foto)

De gemeentelijke bomencommissie moet nu maar beslissen of de beuken aan de Geerdinksweg nu ook op de lijst komen.

Gerrit Haverkamp & Jan Zwienenberg (augustus 2013)

ZOEK DE VERSCHILLEN (2)

Moeraseik (*Quercus palustris*) en Scharlakeneik (*Quercus coccinea*)

We waren tot de conclusie gekomen dat de knoppen een betrouwbaar determinatiekenmerk zijn. Eigenlijk is dat te beperkt voor een goede determinatie. We hebben ook nog naar andere zaken gekeken zoals blad en stam.

Voordat we op de resultaten hiervan ingaan, moeten we eerst even aandacht besteden aan het kweken van deze stadsbomen.

Grofweg zijn er twee opties. Je zaait bomen of je maakt gebruik van entmateriaal. Bij de laatste methode krijgt men bomen die qua vorm en groei heel veel op elkaar lijken. Voor een mooie laan of een straatbeeld is dat een belangrijke voorwaarde.

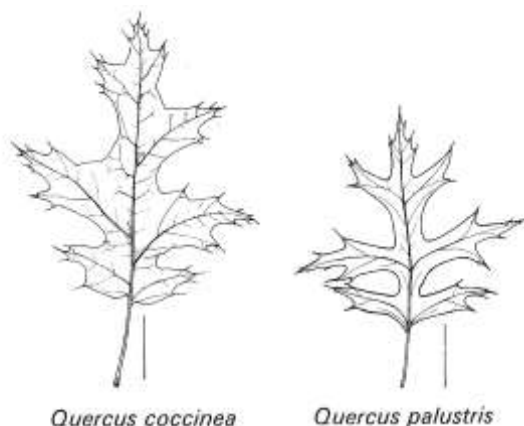
Bij de eiken aan de Bornsestraat (*Q. palustris*) en de Jozef Haydenlaan (*Q. coccinea*) is dat goed te zien. Hier zijn verschillen tussen de soorten, zoals die beschreven staan in flora's, ook goed te zien. *Q. palustris* heeft rechtafstaande takken en een doorgaande stam. Bij *Q. coccinea* is de kroon, vooral bij jonge bomen, kegelvormig.

Hierbij moet opgemerkt worden dat *Q. coccinea* aan de Jozef Haydenlaan de cultivar "Splendes" is. Deze cultivar *Q. coccinea* ' Splendens' wordt in Nederland veel aangeplant. Deze gewone soort bijna niet meer. Deze cultivar heeft grotere bladeren en draagt nu veel eikels. Deze doen er twee jaar over om te rijpen.

Q. coccinea aan de Boerhaavelaan/Geerdinksweg is gezaaid. Als je op het grasveld staat kun je goed zien dat alle kronen zich net iets anders ontwikkeld hebben. Zeker gezien de komst van de cultivar "Splendens" moeten we zuinig zijn op deze soort en deze mooi uitgegroeide bomen.

We hebben de stammen van de oudere bomen vergeleken. Beide soorten blijven, zeker in vergelijking tot zomereiken, glad. Grote verschillen zijn nu nog niet waar te nemen.

Van afstand lijken de bladeren sterk op elkaar. Ze zijn veerlobbig ingesneden en hebben beide okselbaarden aan de onderzijde. Toch is er met enige oefening een verschil waar te nemen. Bij *Q. palustris* zijn de lobben afstaand, soms bijna horizontaal (zie tekening).

Het heeft een paar takken en knoppen blaadjes gekost maar dan leer je verschillen zien. Voor ons was het een leerzame tocht door Hengelo met een verrassende vondst aan de Boerhaavelaan/Geerdinksweg. Ze staan nu onder de goede naam geregistreerd

Op het bedrijvenpark Westermaat Zuidoost (Hazenweg etc.) staan ook veel moeraseiken. Hier hebben we twee jonge planten gevonden waarvan één de schoffel niet overleefd heeft.

En dan nog, niet onbelangrijk, de herfstkleur. Wij zijn benieuwd welke jullie het mooist vinden.

Gerrit Haverkamp & Jan Zwienenberg

Bomen voor (honing-)bijen.

Het jaar 2012 was het jaar van de (honing-)bijen. Tijdens een gesprek met een aantal imkers over de drachtwaarde van planten, kwam de vraag naar voren welke bomen belangrijk zijn.

Ik heb toen toegezegd dat een keer op rijtje te zetten. Hierbij ging ik ervan uit dat dit vast wel ergens op internet te vinden zou zijn.

Dit laatste viel zwaar tegen maar uiteindelijk ben ik erin geslaagd een goed overzicht te maken van de drachtwaarde van (stads-)bomen.

Bij dit overzicht zijn ook een aantal vragen, opmerkingen en aanbevelingen op papier gezet. Tevens is er een power point presentatie gemaakt, die ik twee maal aan imkers heb laten zien. De op- en aanmerkingen van de imkers zijn meegenomen in de aanbevelingen die vermeld staan in een gezamenlijke notitie van de Hengelose bijenvereniging en de KNNV. De notitie is aangeboden aan wethouder J. Oude Alink van de gemeente Hengelo.

De notitie en de overzichten van de bomen staan op de website van KNNV Hengelo- Oldenzaal. Voor opmerkingen en vragen kan men zich wenden tot ondergetekende.

Jan Zwienenberg

De prairie in Hengelo

De braakliggende terreinen in Hengelo krijgen een tijdelijke invulling (<http://www.wijlanden.nl/deelnemers/gemeente-hengelo/>); een goede ontwikkeling! Nog niet zolang geleden waren er andere plannen. Hoe zat het ook al weer.

“Tijdens de raadsvergadering van 14 april 2009 van 14 april 2009 is een initiatiefvoorstel ingediend (en unaniem aangenomen) om “braakliggende terreinen, die liggen aan de toegangswegen naar het centrum en waar in 2009 nog niet gebouwd gaat worden, te egaliseren en vervolgens in te zaaien met zonnebloemen, klaprozen of ander mooi eenjarig zaaigoed, zodat het aanzicht van Hengelo voor de burgers en passanten van Hengelo er beter en vooral vrolijker uit komt te zien.” (brief van wethouder J. Bron d.d. 8 juni 2009).

In dezelfde brief, aan ondermeer de eigenaren van de verschillende terreinen, worden naast de voordelen (mooi, drachtplanten en natuurbeleving) ook een mogelijk nadeel genoemd. “Door de terreinen in te zaaien, bestaat de kans dat er zich ook beschermde planten en dieren op het terrein vestigen. Wanneer deze situatie zich voordoet zal de aannemer ontheffing moeten aanvragen in het kader van de Flora- en faunawet. Deze kans is echter ook in de bestaande situatie aanwezig.”

Deze passage bracht een (waarschijnlijk niet bedoelde) ontwikkeling op gang. De angst voor procedures conform de Flora en faunawet maakte dat braakliggende terreinen aan ondermeer de Enschedesestraat, Weideweg en Dennenbosweg onmiddellijk werden geëgaliseerd, zodat ze nu gemakkelijk gemaaid konden worden. Deze terreinen worden nu minimaal twee keer per jaar gemaaid met als resultaat prairie-achtige grasvelden.

Dus een deel van de motie is uitgevoerd namelijk de zaak is geëgaliseerd maar fleuriger is het niet geworden want de proef met inzaaien is een flop geworden.

Bij dit alles vergeten we bijna hoe het eerst was. Deze terreinen hadden een gevarieerd bodemprofiel zowel in hoogte als samenstelling. Over het algemeen is dit zand maar er zijn ook stukken met steengruis. De meeste stukken zijn relatief droog maar in kuilen blijft water staan. Na kleine pionierplanten en mossen komen al snel honingklavers, teunisbloemen, kattenstaarten, hazenpootjes, klavers, distels, kruiskruiden en tegenwoordig ook al snel de vlinderstruiken. Ook de eerste bomen komen in de vorm van de schijnacacia en op andere plekken berken en wilgen.

Inventarisaties leerde dat er al snel 30 tot 40 verschillende soorten planten zijn.

Vanaf het voorjaar tot laat in de herfst bloeit er wat en er is voor insecten en vogels veel te halen. Dit waren de plekken waar ook huismussen een belangrijk deel van hun voedsel vonden.

Het beheer van de terreinen was verschillend omdat ze voor maaimachines (behalve bosmaaiers) moeilijk toegankelijk waren.

Als we niet zouden ingrijpen zouden op verschillende plekken de bomen de overhand krijgen.

Prachtige speelnatuur voor kinderen met een goede plek voor planten, insecten en vogels: echte stadsnatuur met planten en dieren die daar kunnen groeien en leven.

Het terrein aan de Elisabethstraat is een mooi voorbeeld net als het inzaaien van percelen in de Hengelose Es door Welbions in samenwerking met imkers. Dit geldt ook voor het Groothuis-terrein aan de Oldenzaalsestraat dat jaarlijks maar één keer gemaaid wordt met als resultaat een bonte vegetatie.

Tijdelijke braakliggende terreinen horen bij de ontwikkeling van een stad. Door de eerder geciteerde brief zijn de ontwikkelingen voor de stadsnatuur er op die terreinen in Hengelo er niet beter op geworden.

Ik heb over dit onderwerp, op persoonlijke titel, al eerder brieven geschreven aan de verantwoordelijke wethouders, maar veel heeft dat niet opgeleverd voor de stadsnatuur.

Toch blijf ik van mening dat we ook in Hengelo in de toekomst op delen van braakliggende terreinen de stadsnatuur meer kans moeten geven.

Dat dit wel kan blijkt uit een rapportage van de Volkskrant van 25 juli jl. over natuur op bedrijfsterreinen met als titel “Vlinders wonen tijdelijk bij Philips”. Het artikel beschrijft dat de natuur een kans krijgt op braakliggende bedrijfsterreinen. Komen er toch bouwplannen dan moeten zelfs beschermde soorten wijken maar in de tussentijd is er pure natuurwinst. De bedrijven maken gebruik van de kennis van de Vlinderstichting.

Deze combinatie van kennis en inzicht in de natuurprocessen en begrip voor de belangen van de eigenaren biedt mogelijkheden. De wettelijke regeling voor tijdelijke natuur geeft hiervoor ruimte maar we zouden in Hengelo ook in de geest van deze regeling afspraken met elkaar kunnen maken. Gemeente, grondeigenaren, groene organisaties en betrokken buurtbewoners zouden een keer samen om tafel moeten gaan zitten. Volgens mij is de gemeente aan zet.

Als dit lukt wordt ook een ander deel van de eerder genoemde motie uitgevoerd namelijk dat het er een stuk vrolijker uitziet waarbij de natuur wel haar eigen rol speelt.

De natuur vergeet nooit dat zij ooit wildernis was!

Jan Zwienerberg

Nieuws uit het Boddenbroek en de Bentelerhaar

Het Boddenbroek (of Drekkerslat) en de Bentelerhaar (of Bentelerheide) op het landgoed Twickel zijn binnen onze afdeling bekende gebieden. In beide gebieden hebben we aan natuurbeheer en natuuronderzoek gedaan. Na aanwijzing van het Boddenbroek tot beschermd natuurmonument eind tachtiger jaren zijn wij hiermee gestopt omdat er vanuit het Rijk financiële middelen vrijkwamen om meer beheer uit te voeren. Op de Bentelerhaar hebben wij een uitgebreid onderzoek uitgevoerd wat geresulteerd heeft in het rapport Bentelerheide (Bentelerhaar) 2000-2003, een veldbiologisch project dat in 2005 uitgekomen is. De laatste jaren wordt door onze afdeling onder leiding van Wytze Boersma vrijwillig natuurbeheer uitgevoerd op het Beenbreekveld in de Bentelerhaar. De opslag van Grove den en Vuilboom wordt kort gehouden en dood Pijpestrootje materiaal wordt weggeharkt.

Dit voorjaar werd bekend dat het Boddenbroek van de Europese Natura 2000 lijst is gehaald. Wytze Boersma zat in de klankbordgroep die betrokken was bij de voorlopige aanwijzing. Wij hebben toen als afdeling een zienswijze ingebracht met het verzoek om het gebied uit te breiden met de Bentelerhaar. Als reactie hierop werd aangegeven dat grenswijzigingen niet aan de orde waren. LTO Noord deed in 2007 al het verzoek dit gebied te schrappen vanwege de nadelige beperkingen van een aanwijzing op de omliggende agrarische bedrijven wat uiteindelijk dus ook gebeurd is. Uit natuuroogpunt een slechte ontwikkeling omdat in dit gebied kansen lagen voor één van laatste kalkmoerassen in Nederland. In het door bureau Arcadis voor het Boddenbroek opgestelde beheerplan kun je meer over dit bijzondere habitatype lezen. Dit plan kun je terugvinden op Internet.

Uit de Bentelerhaar kwam beter nieuws. Het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) heeft onlangs in de nabijheid van de Bentelerhaar een landbouwbedrijf gekocht waardoor de mogelijkheid ontstond om de binnen de Bentelerhaar gelegen agrarisch gronden pachtvrij te maken door het agrarisch gebruik te verplaatsen naar de nieuw aangekochte gronden. Door de Unie van Bosgroepen is een inrichtingsplan gemaakt voor de Bentelerhaar. Uit het plan blijkt dat de fosfaatbelasting van de landbouwgronden (door vroegere bemesting) zo hoog is dat (jarenlang) uitmijnen (of verschralen) de enige oplossing is. Afgraven van de voedselrijke bovenlaag zou de lokale hydrologie te sterk verstoren. Alleen het perceel waar al jarenlang een beheerovereenkomst op ligt, heeft nu al natuurpotenties. Wie hierover meer wil weten, verwijs ik naar het artikel Water- en natuurbeheer op Twickel van Hans Gierveld in het zeer lezenswaardige themanummer Particulier natuurbeheer van De Levende Natuur (nummer 5, september 2012). Verder gaf Roy Schuurmans van de stichting Twickel in een dit voorjaar gevoerd gesprek met Wytze Boersma en Harry de Jong aan dat nog dit jaar wordt begonnen met het verhogen van het grondwaterpeil door het plaatsen van stuwen en verhoging van de bodem van waterlopen.

Misschien moeten we volgend jaar maar weer eens op excursie naar de Bentelerhaar.

Bert Oude Egbrink

Nephrotoma Crocata (Boddenbroek 24-6-2009)